

Kleurenpracht

De herfst en de vroege winter is de optimale tijd om bomen aan te planten. Zolang het niet vriest, wortelen de bomen rustig door. Hiermee is een forse groei te realiseren in het eerste seizoen. Uiteraard kun je tot de bomen uit de winterrust komen aanplanten. Maar de winst zit hem in deze periode. Met de herfst nog vers in het geheugen is de boomsoortenkeuze af te stemmen op de kleurenpracht.

Tekst: Bert Cuenen – Foto's: Peter van 't Hof

Wanneer de nazomerbloemen het gaan nalaten, begint de kleurenpracht van de bomen. In het voorjaar maar vooral ook in de herfst komt de diversiteit in het bomenlandschap tot expressie. Op boomkwekerijen is het al een mooi gezicht om de kleurstroken van de boomrijen in de herfst te aanschouwen. Maar er gaat niets boven een bezoek aan de golfbanen in deze periode. Daar zijn de bomen uitgegroeid tot juweeltjes die in en langs het groene tapijt van de golfbanen pronken. Deze kleurcomposities leveren een waar genot.

Bittere noodzaak

De verkleuring van de bladeren is voor de bomen een puur functioneel proces. Het blad, de zonnecollector van bomen, kan in de winter weinig zonlicht opvangen. En tijdens een vorstperiode liggen de levensprocessen in het blad bijna stil terwijl de verdamping via de opperhuid gestaag doorgaat. Bladverdroging ligt op de loer. Enkele soorten investeren in dikke leerachtige bladeren die bestand zijn tegen de uitdroging in de winterperiode, maar de meeste bomen nemen een time-out en werpen de bladeren af.
Verkwisting is er echter niet bij. Voedingen bouwstoffen worden afgebroken zodat ze transporteerbaar zijn om opgeslagen te kunnen worden in takken, stam en wortels. Het gaat vooral om zetmeel en suikers. Maar ook het bladgroen verdwijnt uit het blad waardoor andere kleurstoffen opspelen. Naast bladgroen (chlorophyl) hebben veel bladeren ook xanthophyl (geel) en anthocyaan (rood), de belangrijkste kleurcomponenten van de herfstcomposities.

Nieuwe inzichten

Uit onderzoek naar de herfstverkleuring blijkt onder meer dat sommige soorten in de cellaag net onder de opperhuid extra kleurstoffen aanmaken. Wanneer het waardevolle bladgroen afgebroken wordt, krijgt het bleker wordende blad minder weerstand tegen de UV-straling van het felle zonlicht. Vooral het rode anthocyaan wordt ter compensatie aangemaakt en neemt tijdelijk de functie van het bladgroen over. Dit levert onder meer bij de moeraseik, wintereik, fluweelboom en wingerd de knalrode herfstverkleuring op.
Stressomstandigheden zoals koude nachten, droogte en veel zon in de herfst zorgen voor een extra aanmaak van anthocyaan en een intensere herfstverkleuring. Deze omstandigheden zijn in Noord-Amerika normaal. Niet voor niets spreekt men daar van Indian Summer.

Erfenis

De aanmaak van rode kleurstoffen in de herfst is door natuurlijke selectie en overerving bij veel soorten genetische vastgelegd. Veel boomsoorten uit bijvoorbeeld Noord-Amerika, Korea, Japan, Turkije en de Balkan staan daardoor garant voor felle verkleuringen in de herfst, ook als ze op Nederlandse bodem groeien. De Europese soorten waarvoor deze aanpassing aan het klimaat minder noodzakelijk is, maken ook minder anthocyaan aan. Is er een warme zonnige herfst zoals dit jaar, dan lijkt het alsof ze de afbraak van bladgroen uitstellen en langer groen loof hebben. Vooral de linde en de hopbeuk waren opmerkelijk lang groen dit jaar. De gele kleurstof xanthophyl speelt een belangrijke rol bij de Europese soorten. Berk, beuk, es, populier, linde, iep, Europese lariks; ze kleuren allemaal geel.

Vruchten

Iets wat boomkwekers minder mee maken zijn de vruchten aan de bomen. Dat is iets voor volwassen bomen en dan zijn ze al het huis uit. Vruchten kunnen net als bladeren als hinderlijk en lastig ervaren worden. Maar als er iets herfstsfeer brengt dan zijn het toch de prachtig glimmende paardekastanjes, eikels, de helikopters van de esdoorns of de golfballetjes die lang aan de kale platanen blijven hangen. Eetbare vruchten zijn extra bijzonder. Noten, hazelnoten en tamme kastanje staan in de top drie.

Wanneer je voor dit soort bomen en struiken een plaatsje kunt vinden, laat het dan niet na deze te planten. De heesters met opvallende bessen lokken vogels aan. Aantrekkelijk om naar te kijken als je zakenpartner aan slag is.

Investeren in de toekomst

Boomkwekerijen Cuenen heeft dit jaar wat onderwerpen aangekaart over aanleg, beheer en waarden van aanplantingen op golfbanen. Mocht u een persoonlijk advies willen hebben ten aanzien van soortkeuze of aanplant neem dan gerust contact op met de boomkweker. Hij kan dan samen met u bekijken wat in uw situatie het beste is. Investeren in bomen is investeren in de toekomst.

Bert Cuenen, Boomkwekerij Cuenen in Arcen, telefoon (077) 473 90 50, www.bertcuenen.nl

Nu actie

Kleuren op een rijtje

Hieronder enkele in de handel zijnde soorten, gerubriceerd naar herfstkleur. Het is slechts een kleine greep uit de soorten met prachtige herfstkleuren.

Oranje rood			***Geel***		
Acer japanicum	*Japanse Esdoorn*		*Acer campestre*	*Veldesdoorn*	
Acer palmatum	*Japanse Esdoorn*		*Acer sacharum*	*Suikeresdoorn*	
Amalachier lamarckii	*Krentenboompje*		*Betula sp.*	*Berken*	
Cornus alba	*Kornoelje*		*Gymnocladus dioica*	*Doods-beenderenboom*	
Quercus palustris	*Moeraseik*		*Tilia sp.*	*Lindebomen*	
			Morus alba	*Moerbei*	
Rood			*Gleditsia triacanthos*	*Valse christus-doorn*	
Berberis thunbergii	*Zuurbes*				
Parthenocissus sp.	*Wingerd*				
Pyrus calleriana Chanticleer	*Sierpeer*		*Ginkgo biloba*	*Japanse noteboom*	
Quercus coccinea	*Scharlakeneik*				
Aronia sp.	*Appelbes*		*Larix decidua*	*Europese larix*	
Euyonymus alata	*Gevleugelde kardinaalsmuts*		*Phellodendron amurense*	*Kurkboom*	
Rhus glabra	*Azijnstruik*		***Nuance / schakeringen***		
Rhus typhina	*Fluweelboom*		*Cercidipohyllum japonicum*	*Katsuraboom*	
			Koelreuteria paniculata	*Koelruit*	
Paarsrood			*Liquidambar styraciflua*	*Amberboom*	
Callicarpa bodinieri	*Schoonvrucht*		*Hamamelis mollis*	*Toverhazelaar*	
Parrotia persica	*Schijnbeuk*		*Acer rubrum*	*Rode esdoorn*	

